

BUITEN

2^E JAARGANG N^O. 13.

ZATERDAG 28 MAART 1908.

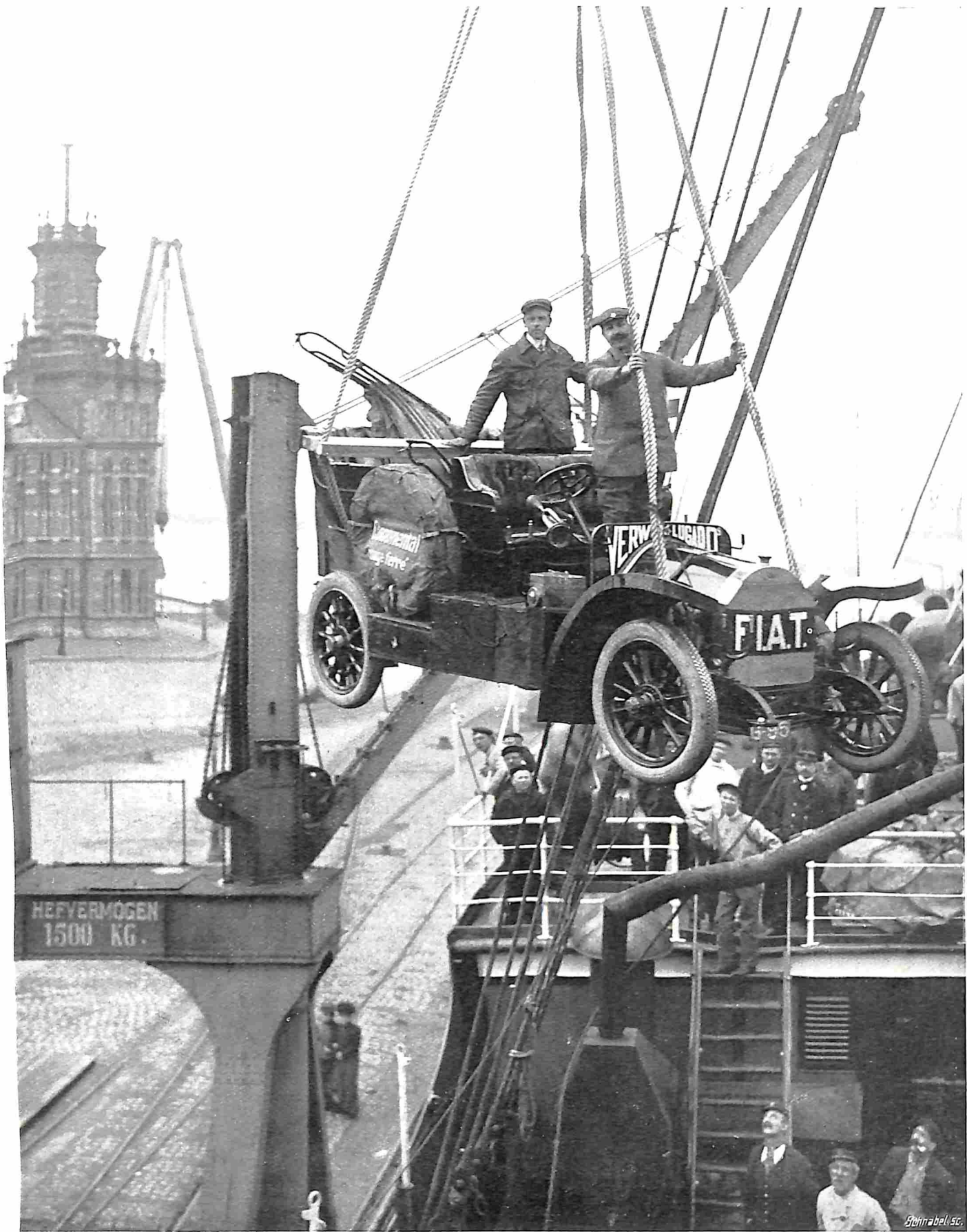

Foto. Ing. F. W. Fort.

EEN INTERESSANT OOGENBLIK.

Het inlaten in het s.s. „Grotius”, van de 30 pk. „F.I.A.T.”, waarmede de artistieke raid van af Genua langs de Riviera door Frankrijk en België naar Amsterdam zal volbracht worden.

REDACTIE:
HENRI VAN BOOVEN, te HILVERSUM.

MEDEWERKERS.

ARCHITECTUUR, (Gebouwen, woninginrichting, meubelen, verlichting, verwarming, enz.) TUINARCHITECTUUR, PLAATSBSCHRIJVING: W. BAX JR., A. F. VAN BEURDEN, H. VAN DER BORCH VAN VERWOLDE, WOUTER COOL, H. J. DAMMERMAN JR., J. W. HANRATH, E. RUEMPOL, AUG. SASSEN, PROF. K. SLUYTERMAN, LEONARD A. SPRINGER, D. F. TERSTEEG, P. WESTBROEK. BLOEMEN- EN MOESTUIN; (Serres, kassen, enz. vruchtboomen, sierheesters). J. G. BALLEGO, K. BERENDSEN, JAC. B. BRINK, E. H. J. CUNAEUS, A. FIET, J. J. KRUYFF, M. LEUNENBURG, A. SCHUTTEVAER, E. TH. WITTE. FOKKEN EN KWEEKEN: (Paarden, runderen, wolven, honden, pluimvee en ander gevogelte, vissen, bijen): F. BLAAUW, G. C. DUVAL VERWEY, CHR. H. J. RAAD, S. SPANJAARD LZN., JOH. PH. TUYT. FOTOGRAFIE: J. A. BAKHUIS, M. A. BOER, F. F. BRUYNING JR., WOUTER COOL, DR. A. J. M. GARJEANNE, G. A. M. GARJEANNE, MEVR. C. DE VRIES-BLOM. HYGIËNE, (Tuinsteden) OPVOEDING EN ONDERWIJS: J. BRUINWOLD RIEDEL, G. H. DEMMINK, J. C. G. GRASÉ, G. OOSTERBAAN. LANDBOUW, LANDBOUW-ECONOMIE, HEIDEONTGINNING EN BOSCH-CULTUUR: (Cultuurplanten, woudflora, veredeling van gewassen, enz.) L. BROEKEMA, F. F. BRUYNING JR., V. R. Y. CROESEN, S. R. VON FRANCK, J. P. VAN LONKHUIZEN, J. RINKES BORGER, J. Z. TEN RODENGATE MARISSSEN, A. J. VAN SCHERMBEEK, C. G. SPENGLER, DR. J. J. OTT DE VRIES. LEVENDE NATUUR EN LETTERKUNDIGE BIJDAGEN: MEJ. A. BIENFAIT, MEJ. C. BIENFAIT, M. J. BRUSSE, MEVR. A. BIJL VAN SLOOTEN, BERN. CANTER, J. DAALDER DZN, HENRI M. DEKKING, P. FRANSEN JZN., DR. A. J. M. GARJEANNE, G. DE GRAAF, E. HEIMANS, MEVR. HOFFMANN, J. HORA ADEMA, DR. EDW. B. KOSTER, JOH. DE MEESTER, HENRI MEIJER, J. REDDINGIUS, MEJ. B. STOLK, P. TEUNISSEN, DREVES UITTERDIJK. METEOROLOGISCHE EN ASTRONOMISCHE MEDEDEELINGEN: DR. C. SCHOUTE, J. VAN DER BILT, PROF. DR. A. A. NIJLAND. SPORT: (Cricket, golf, hockey, kaatsen, lawntennis, voetbal, ijskolf (bandy), enz.; paardensport; jacht en jachthonden; automobilisme, wielrijden, toerisme; roeien, zeilen, zwemmen, vissen, watertochten; bijjarten, schermen, vuistvechten, enz.; wedstrijden) H. F. ADAMS, LUIT. H. BIJMAN, J. COUCKE, PROF. P. H. DAMSTÉ, A. W. H. W. H. R. VAN MANEN, W. WESTRA.

INHOUD:

Een interessant oogenblik. Illustratie.	blz. 145
Waarom is het verkeerd de mest diep onder te brengen?	146
Landaanwinning, door A. L. H. Obreen (slot), geïllustreerd	146
Het kasteel Zuylen, door E. Ruempol (vervolg), geïllustreerd	148
De Kueratoren te Rhenen, door O.	150
In 't vroege voorjaar, door H. v. B.	150
Vijanden van onze vruchtboomen, door P. Fransen Jzn., geïllustreerd.	151
Het wilde zwijn, door H. Sylvain, geïllustreerd.	152
Bij de mieren, uit het Engelsch door Henry C. Mc. Cook, geïll. (vervolg)	153
In den moestuin.	154
Begonia's, door E. Th. W., geïllustreerd.	155

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Bij iedere rubriek wordt gelegenheid voor correspondentie opengesteld en gelieve men vragen aan de Redactie te richten.

Fraaie foto's zullen gaarne ter beoordeeling ontvangen worden. Te adresseeren aan de Redactie of aan de Uitgevers. De inzender verzuijme vooral niet duidelijk zijn naam en adres te vermelden; ook achter op de foto's.

Van tijd tot tijd zullen prijsvragen voor de beste foto's op een of ander gebied worden uitgeschreven.

De Uitgevers verzoeken beleefdelyk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene annonce, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

WAAROM IS HET VERKEERD DE MEST DIEP ONDER TE BRENGEN?

BIJ het beantwoorden dezer vraag dient men zich voor oogen te stellen welke werking de bemesting dient te vervullen; wat men door het toedienen van mest aan den grond wenschte te bereiken. Terwijl de hoofdbedoeling in de meeste gevallen zal zijn, den planten voedsel te geven door de bestanddeelen die in elke bemesting aanwezig zijn, wordt toch ook dikwijls beoogd, den bodem los en kruimelig te maken.

In den regel zijn de voedingsstoffen echter niet in zoodanigen vorm voorhanden dat de wortels der planten ze dadelijk kunnen opnemen; ze moeten eerst in opneembaren vorm worden gebracht en dat is slechts onder bepaalde, voor die omzetting gunstige, omstandigheden mogelijk; dit geldt zoowel voor organische als voor anorganische meststoffen. De gewenschte verandering van de eerste is alleen dan mogelijk wanneer de lucht vrij toetreden kan en dus onder den atmospherischen invloed de organische stof kan vergaan of verrotten. Deze omzetting behoeft niet steeds in den bodem plaats te vinden. Zelfs is het een voordeel wanneer b.v. stalmest in matig verrotten toestand op het land komt, aangezien de voedingsstoffen dan spoediger beschikbaar

zijn voor de planten. Wordt nu groen- of stalbemesting diep ondergebracht dan sluit men den luchttoevoer af en de ontbinding ondergebracht dan sluit men den luchttoevoer af en de ontbinding zal zeer langzaam plaats hebben en meestal geen voor de plant opneembare verbindingen hebben gevormd op het tijdstip, waarop zijer juist de volle beschikking over diende te hebben. In het ongunstigste geval kan zelfs verkoling, een soort turf- vorming plaats vinden en dan doet de bemesting beslist meer kwaad dan goed.

Is daarentegen de mest vlak ondergebracht, dan kan de geheele massa goed verrotten; vooral bij groenbemesting is ondiep ploegen een hoofdvereischte. De stikstof wordt snel werkzaam en juist deze brengt voordeel, want eene late salpetervorming, optredend wanneer de planten er geen behoefte aan hebben, geeft schade: de salpeter wordt, vooral op lichte grond, uitgewaschen en is dan verloren.

Bij groenbemesting, waar het naast humusvorming ook, en in niet geringe mate, op de stikstofwerking aankomt, speelt de nitrificatie eene belangrijke rol, d.i. het proces waarbij onder medewerking van salpetervormende bacteriën het ammoniak in salpeterig zuur en salpeterzuur omgezet wordt en dus een voor de planten opneembaar product gevormd is. De stikstof, die in de planten welke voor groenbemesting dienden, voorhanden is, wordt bij de verrotting in ammoniak omgezet en dan eerst treedt de nitrificatie op.

Het nitrificatieproces hangt dus zijdelings samen met het vergaan der ondergeploegde planten en dit is een gevolg van de aanwezigheid van atmospherische stikstof, welke op hare beurt wordt mogelijk gemaakt door vlak onderploegen.

Voor de vorming van salpeter is noodig dat koolzure alkaliën aanwezig zijn in den bodem, b.v. koolzure kalk. Dit neemt men in de praktijk keer op keer waar, kalk bevordert immers de salpetervorming hetgeen zich uit in een flinken groei der gewassen. Het kalkgehalte van den bodem is van groot belang bij de nitrificatie. De nitrificerende bacteriën hebben, om hunne levensfunctie te kunnen vervullen, atmospherische lucht noodig, want slechts wanneer veel zuurstof aanwezig is kunnen ze het ammoniak oxydeeren. Allerlei ongunstige eigenschappen van den grond, die hem ondoorlatend maken, b.v. korstvorming, aanwezigheid van te veel water, maken de nitrificatie onmogelijk.

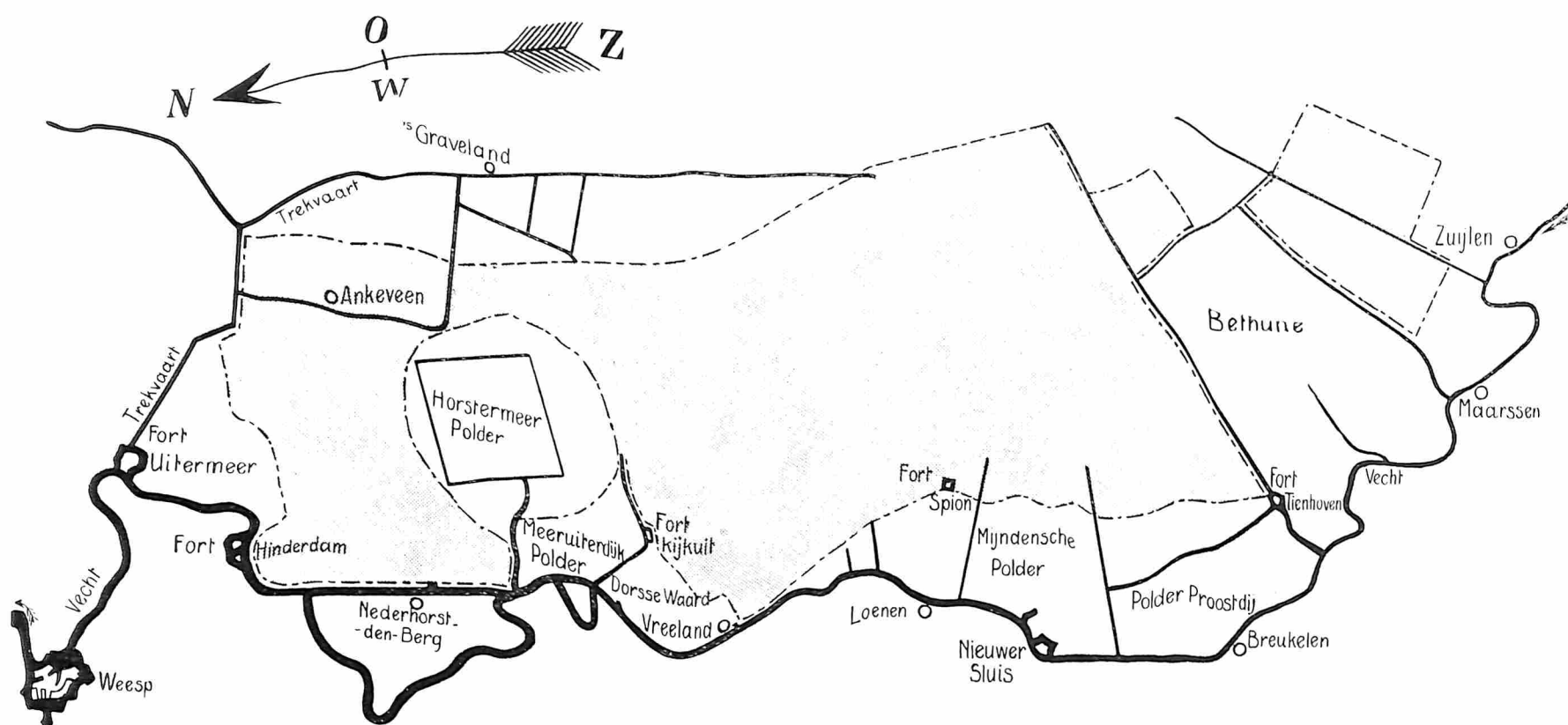
LANDAANWINNING.

(Slot).

OP nevensgaand kaartje is met grijs het oppervlak aangegeven, dat ten Oosten der Vecht droog te maken is. Te midden daarvan liggen Horstermeer en Bethune, welke reeds zijn ledig gepompt. De eerste nabij Nederhorst-den-Berg was geen uitgeveende Plas, maar een natuurlijk meertje, welks droogmaking omstreeks vijf en twintig jaar geleden is ondernomen. Bethune, ook wel Maarsseveensche Plas genoemd, was een uitgeveende water-vlakte, waarvan de droogmaking reeds vóór een halve eeuw begonnen werd. Beide ondernemingen hebben teleurstelling gegeven in zooverre de massa water, voortdurend uit te pompen, steeds overmatig groot is in evenredigheid tot de oppervlakte der beide Polders. Aangezien op een zelfde uitgestrektheid gronds gemiddeld een zelfde hoeveelheid regen nedervalt, zal het Pompwerk, grooter of kleiner naarmate van de uitgestrektheid, dus voor alle Polders een zelfde aantal uren per jaar moeten malen, in den regel 1200 of 1300 in normale verhoudingen. 1900 uren pompen per jaar, zooals in den Prins Alexander-Polder ten Oosten van Rotterdam, is veel. Welnu, in Horstermeer-Polder en in Bethune wordt ongeveer 7000 uren per jaren gemalen. Dat komt wijl in die beide Waterschappen krachtige stoomgemalen het water onder door de ringdijken wegzuigen van de nabijgelegen Plassen, welke dientengevolge kosteloos hun waterspiegel hebben zien dalen. Ten andere is Oostwaarts het hogere Gooiland gelegen, een kale zandige heide, waarin veel regenwater wegzinkt, dat in die beide droogmakerijen omhoog kwelt.

Dergelijke toestanden komen veelvuldig voor in bijna al onze droogmakerijen, hier wat meer, ginds wat minder. Om het water-bekken ten Oosten der Vecht droog te maken, had het niet gedeeltelijk moeten worden aangepakt. Of geheel of niet. Dan ware het ongelukkige verschijnsel voorkomen, dat de een zich arm pompt, terwijl de buurman rijk wordt, omdat hij het water kwijt raakt, zonder dat het hem een cent kost. Voorts had Gooiland reeds lang met boomen moeten worden beplant, om het regenwater te beletten, weg te zinken in den bodem. Het Bestuur is aldaar in handen van de Gemeenteraden der zes omgelegen plaatsen: Naarden, Bussum, Hilversum, Laren, Blaricum en Huizen, die wel een goed voorbeeld mochten geven. De groei-kracht van den bodem hier begraven onder zand, ginds bedolven onder water, ziedaar het armzalige schouwspel in de onmiddellijke nabijheid van twee groote middelpunten van bevolking als Amsterdam en Utrecht. Ons land is te klein naar mate van zijn bevolking, om op die wijze te worden verwaarloosd. Wat ons is toevertrouwd, moeten wij ons waardig toonen, en dat doen wij hier niet.

Partikulieren moeten steeds onmiddellijke rente vragen voor hun uitgelegde kapitalen, en kunnen zij die niet krijgen, dan ondernemen zij het werk niet. Van daar dat boschaanleg meer be-

hoort tot de taak van de Overheid, dan van partikuliere ondernemers. Maar voordat iets gebeuren kan in Gooiland, moet in ieder geval de verwarring worden te niet gedaan, welke aldaar bestaat in de agrarische toestanden. Niemand kan bewijzen, dat hij eigenaar is van Gooiland, niemand kan bewijzen, dat hij gebruikrecht heeft van den grond, en niemand kan aantonen, dat hij het recht heeft, om Gooiland te besturen. Alles is vlottend en onzeker, en geen een rechtbank kan hierin rechtspreken, want deze toestand past niet in ons Burgerlijk Wetboek, is niet te brengen onder eenige bestaande wet. Gooiland is een stuk Middeneeuw, dat bij toeval overgebleven is. Volgens onze moderne rechtsbegrippen dulden wij geen gemeenschap, waar de deelhebbers niet kunnen uittreden, en wij kennen geen eigendom, dat niet is af te palen. Die twee grondslagen van ons burgerlijk recht bestaan niet in Gooiland. Iets overeenkomstigs uit den ouden tijd is te zien in de Marken, de onverdeelde gemeentegronden, waarvoor een bijzondere wet een uitweg aangewezen heeft. Desgelijks beland, en hoe die toestand is te regelen, zoodat de heide in Gooituur gebracht, of met bosch beplant kan worden.

Men ziet, er is een innig verband tusschen de Gooi- en de Vechtstreek, al is het van meer vredelevenden aard, dan de namen zouden doen vermoeden. Wanneer wij de Plassen ten Oosten van de Vecht gaan droogmaken, zou het wenschelijk zijn, zoo weinig mogelijk zakwater van de hooger gelegen Gooische Heide in onze nieuwe Polders te krijgen. Wel zou het dus getuigen van goed overleg, wanneer tegelijkertijd Gooiland's heideveld van goed of hakhout werd beplant, waardoor regen wordt opgehouden. Maar gelukkig behoeven wij daarop niet te wachten met onze droogmakerij. Wij kunnen tusschen Gooiland en de Plassen bezinnen met een flinke diepe vaart te graven, welke een goed deel zal opvangen van het water, dat door den bodem van Gooiland wegzakt, en dat water loozen wij dan in de 's-Gravelandsche Vaart, welke het te Uitermeer in de Vecht doet stroomen, zoodat het te Muiden in de Zuiderzee terecht komt.

Voor technische bezwaren moet men niet al te bevreesd zijn. Onze hulpmiddelen zijn zoo groot, dat geen moeilijkheden ons behoeven te weerhouden, als het er op aankomt, vijf duizend Hectaren vruchtbaren grond te winnen voor het Vaderland. De waterlaag, welke dien bodem verbergt, en die weggepompt moet worden, is te vergelijken bij een vijandelijke legerafdeeling, welke de streek bezet houdt, en evenals het schande zou zijn, een deel van den grond, welken wij erfdien van onze voorzaten, te dulden in 's vijands handen, moeten wij ook het water, dien anderen erfvijand, verjagen van uit onze landpalen. Wij zijn reeds eeuwen daarmede bezig, en nu die nobele taak zooverre is gevorderd, zou het al te dwaas zijn, terug te deinzen voor de moerassen, ten Oosten van de Vecht gelegen. De Plassen in de Utrechtsche Noord-Hollandsche Vechtstreek moeten zoo spoedig mogelijk worden drooggemaakt, daarom smeekt de bevolking reeds sinds jaar en dag. Wanneer zal eindelijk en ten langen leste de Overheid een gewillig oor leenen aan die bede? De kosten zijn niet overmatig, waarschijnlijk negen honderd gulden per Hectare, zeker minder dan de opbrengst in openbare veiling van den drooggemaakten grond. In de geheele Vechtstreek, zoowel Oost- als Westwaarts van de Plassen worden hoge prijzen besteed. Twee duizend gulden voor een Hectare grasland is heel gewoon, vaak wordt meer gegeven. Veilig kan dus geschat worden, dat de bodem, zoodat de droogmaker dien aflevert, wel doorsneden met vaarten en slooten voor afwatering, en met harde wegen voor het verkeer, maar niet bezet met woningen en schuren en stallen, na droogmaking in publieke veiling duizend gulden per Hectare gelden zal.

Thans zijn er eenige liefhebbers, — niet velen, maar er zijn er toch, — die nu en dan gaan roeien of zeilen of zwemmen op

den Loosdrechtschen Plas. Niemand behoeft te vreezen, dat die sport na droogmaking ten einde is, want er zal steeds nog heel wat water overschieten als ringvaart en tochten, om daaraan in iederen vorm het hart te kunnen ophalen.

Wat te weinig begrepen wordt door de Overheid, is dat droogmaken der Plassen noodzakelijk gebeuren moet. Wordt het werk niet heden gedaan, dan staat het morgen voor de hand, en wordt het ook dan niet uitgevoerd, zoo zullen wij het overmorgen moeten ondernemen. Uitstel is wel denkbaar voor eenigen tijd, maar afstel is niet mogelijk, en dan moet wel worden bedacht, dat hoe langer het uitstel is, hoe zwaarder ook het werk wordt. In 1640 toen Johan Adriaansz. Leeghwater een plan maakte tot droogmaken van het Haarlemmermeer, was het vijf duizend Hectaren groot, en toen in 1839 eindelijk de wet voor het droogmaken werd aangenomen, had het meer een uitgestrektheid van achttien duizend Hectaren gekregen.

Iedere Plas heeft de neiging, om door opzetten van den wind de oevers aan te tasten, en stukken land te verzwelgen. Daartegen zijn geen omheining en geen puinbestorting in stand te houden. De Plas wil altijd verder gaan. Zooals hierboven reeds aangeduid, worden door de sterke Pompwerktuigen van Bethune en Horstermeer-Polder dagelijks groote massa's water in de Vecht gestooten, en desniettemin worden al de kaden, in de Plassen gelegen, de eene voor, de andere na door de golven vernield. Telkens wordt zoodoende de aaneengesloten watervlakte zooveel uitgestrekter, zoodat de golven opgezweept door den wind des te hooger komen. Deze maakt van den waterspiegel een hellend vlak, en hoe langer dit is, des te grooter wordt ook het verschil in hoogte van beide uiteinden.

Om de oevers rond de Plassen in stand te houden, zijn dus ieder jaar vele duizenden guldens uit te geven, waarvan nimmer een cent wordt terug gezien, wat niet behoeft wanneer de Plassen worden drooggemaakt, zooals toch eenmaal gebeuren moet.

In den Haarlemmermeer-Polder, welke achttien duizend Hect. groot is, wonen twintig duizend mensen, en die bevolking zou zeker nog heel wat talrijker zijn, indien er een spoorweg doorheen lag. De drooggemaakte bodem der Plassen beoosten de Vecht, vijf duizend Hectaren in oppervlakte, en minstens even vruchtbaar als de Haarlemmermeer-Polder, zal dus ook minstens vijf duizend mensen tot verblijfplaats kunnen strekken. Thans is er groote behoefte aan arbeidsloon in ons Vaderland, en de werklieden nuttig bezig te houden met deze droogmakerij is toch heel wat aantrekkelijker, dan om tal van flinke jonge mannen in arren moede uit te zenden naar de kolenmijnen aan de Ruhr, waar zij natuurlijk allerlei opdrachten zullen krijgen, welke de Duitschers zelve niet aanstaan. En dan zullen zij daar ginds nog worden aangezien als onderkruipers, en bij matiging van werk zullen zij de eersten zijn, om gedaan te krijgen. Voorheen was dit juist omgekeerd. Toen kwamen de Duitschers hier om aan te pakken, wat voor de Nederlanders niet goed genoeg was. Zoo kan het verkeeren. Laten wij dus van deze overmaat van werkkrachten, samengaan met hoge grondprijzen, gebruik maken, om de vijf duizend Hectaren moeras ten Oosten van de Vecht droog te maken. Ieder zal het oogenblik zegenen, waarop tot uitvoering van dat hoog noodige werk besloten wordt. Wie het zal tot stand brengen, Staat, Provinciën of partikulieren, dat is wel om het even, mits het geschiede.

Wanneer iemand 's morgens geen lust heeft uit zijn bed te komen, verzint hij in zich zelve allerlei verontschuldgingen, om zich nog eens te kunnen omdraaien, en vijf minuten langer onder de dekens te blijven. Zoo deinst ook de Overheid terug, en zoekt allerlei uitvluchten om de droogmakerij te verschuiven. Dit is niet anders dan spel van kinderen.

A. L. H. OBREEN.

Foto Aug. F. W. Vogt.

DE GOBELINZAAL.

HET KASTEEL ZUYLEN.

(Vervolg).

JACOBA overleed 8 October 1436. Frank 19 November 1470. Het huwelijk tusschen deze twee was kinderloos gebleven en dus kwamen zijne goederen aan zijne zuster Eleonora van Borssele, gehuwd met Heer Jan van Buren, heer van Ewijc. Haar eenigst kind, Elizabeth, was in 1441 gehuwd met Geraert van Culemborch, wien zij een zoon Jasper en twee dochters schonk.

Jasper van Culemborch werd bij het overlijden van zijne grootmoeder Heer van Zuylen. Hij was in 1469 in het huwelijk ge-

treten met een jonkvrouwe van vorstelijken bloede: Joanna van Bourgondiën, dochter van den Grooten Bastaart, Filips' natuurlijke zoon Anthonie. Aartshertog Maximiliaan noemt hem in 1480 bij zijn aanstelling tot Gouverneur, Kapitein en Droscart der stad en lande van Leerdam zijn getrouwen „Raet en Camerling”. Het was ook omstrecks dezen tijd, dat hij den Schoonrewoerdschen toren belegerde en innam en in 1492 kreeg hij als Heer van Honswijk het te kwaad met de Utrechtenaren, die zich in hun rechten gekrenkt achtten door een terechtstelling van een

dief, waartoe Heer Jasper krachtens zijn rechtsgebied beslist had. Door het optreden van Maximiliaan's algemeenen stadhouder, den Graaf van Egmond, die naar aanleiding van het geschil aan de Utrechtenaren een minzamen, maar aan het slot beleefd dreigenden brief schreef, werd wapengeweld voorkomen.

In 1496 overleed Heer Jasper te Gent, in zijn testament aan zijne derde dochter Cornelia (hij had slechts vijf dochters) de heerlijkheid Zuylen en Westbroeck beschrijvende.

Cornelia van Culemborch, huwende met Jonkheer Willem van Lalaing, vrijgrave van Rennenbergh, bracht Zuylen dus weer aan een nieuw stamhuis. 14 April 1510 werd haar echtgenoot door den abt van Oostbroeck met de heerlijkheid beleend, terwijl 27 October 1536 door de drie Staten des lands van Utrecht, op grond van een verbandbrief van Bisschop Frederick van Baden, het kasteel voor een ridder-hofstede werd erkend. Willem van Rennenberch overleed op Zuylen, waar hij bijna onafgebroken met zijne vrouw gewoond had, op 18 Juli 1545 en hij had den zonderlingen wensch te kennen gegeven, van op drie plaatsen begraven te worden: zijn hart in de kapel van Zuylen, zijn ingewanden in die van Westbroeck en zijn lichaam in de abdij van Oostbroeck, buiten de Wittevrouwenpoort, te Utrecht.

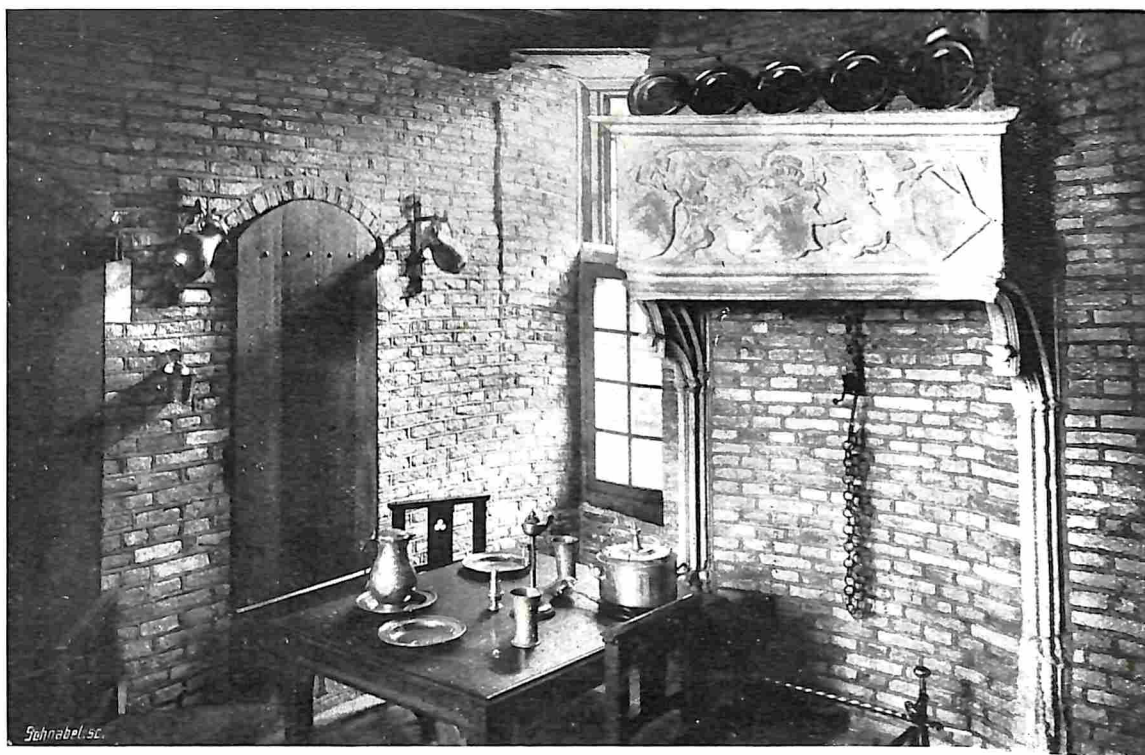

Foto Aug. F. W. Vogt.

POORTERS-WACHTKAMER IN DEN TOREN.

Foto Aug. F. W. Vogt.

DE GOBELINZAAL.

Zijne echtgenoot was reeds vier jaar vóór hem „aflyvich” geworden en bijgezet in 't Sticht van Ceulen, tot Kempen.

In 1580 moesten de abdij en kerk van Oostbroeck worden afgebroken, opdat de vijanden er zich niet in zouden nestelen en de raad van de stad Utrecht bepaalde: „Belieft by den Rade, dat de Castelyn vant Huys te Zuylen, uit de Kerk van Oistbroeck tot sinen coste sal mogen halen, ende ewech brengen, de Sepulture mit sinen toebehoren, legghende op 't hoich Choor in deselve Kercke, van den ouden Grave Willem van Rennenberch, mit nog de figure van denzelven Grave ende zyn Huysvrouw.”

Het lichaam werd dus bij het hart begraven in de kapel op Zuylen, welke kapel echter in lateren tijd werd afgebroken en door een protestantsche kerk vervangen.

Zuylen kwam bij den dood van Willem van Rennenberch in handen van zijn kleinzoon Jean François, grave van Rennenberch, die het weder bracht aan zijn neef Herman, Heer van Oldenhoorn, Proost der St. Lambrecht's kerk te Luijk en van Oudmunster te Utrecht.

Deze Heer Herman droeg de heerlijkheid en het kasteel over op George van Lalaing, vrijheer van Ville, die er zijn kleinzoon Anthony van Lalaing, tweeden graaf van Hoogstraten, erfgenaam van maakte.

Deze Anthony is een van de bekende figuren van het Groot Verbond der Edelen. Hij was met Oranje en Egmond op den Rijksdag te Frankfoort in 1562 tegenwoordig en bezwoer het volgend jaar met den Prins, de Graven van Egmond, Hoorne en Megen en zooveel anderen het verbond tegen Granvelle. Het Groot Verbond der Edelen van 1565 draagt ook zijne ondertekening en de vergadering te Breda in 1566 gehouden, waar beaardslaagd werd over de wijze waarop het Smeekschrift zou worden aangeboden, had ten zijnent plaats.

Natuurlijk, dat door al deze dingen de vijandschap der Spaanschgezinden tegen hem werd opgewekt, maar Margaretha van Parma scheen hem niet schuldig te achten, want hij werd door haar als atgevaardigde naar de Edelen gezonden om dezen de lastbrieven te toonen, waarbij den overheidspersonen matiging werd aanbevolen, zoolang er geen openlijke ergernis gegeven werd. Bovendien werd hij benoemd tot stedehouder te Antwerpen.

Maar zijne welwillende houding tegenover de Edelen deed toch zoo de aandacht op hem vallen, dat hij het bij de naderende komst van Alva raadzaam achtte zich buitenslands te begeven. Hij werd gevonnisd bij verstek en zijne bezittingen werden verbeurd verklaard. Hij overleed tengevolge van een schotwond, opgelopen bij een der schermutselingen, waarin het leger van

den Prins van Oranje bij de Maas gewikkeld werd.

Niet duidelijk is, hoe de goederen Westbroeck en Zuylen in het bezit zijn gekomen van de familie Quinyet — maar ten behoeve van Casper Quinyet en zijne nakomelingen werd het kasteel Zuylen met de omliggende landerijen door de Staten van Utrecht tot een vrij en onversterfelijk leen verklaard, waar het tot hertoe steeds met erfpacht was bezwaard gebleven. Dit laatste blijkt uit een vertoog van den Graaf van Rennenberch om, gelijk zijn voorzaten als Heer van Zuylen en niet Heer tot Zuylen beschreven te mogen worden, onder belofte van desniettemin geen hoogheerlijke rechten te zullen uitoefenen.

Heer Casper Quinyet verkocht deze bezittingen aan Adam van Lockhorst, Heer van de Lier en Alkemade, die uit zijn tweede huwelijk (met Vrouwe Zwana van Lederberg) een dochter Anna Elizabeth kreeg. Deze huwde met Gerard van Reede, Heer van Nederhorst, Kortenhoeve, Vredeland, Overmeer en Horstweert, enz., zoon van Godard van Reede en Emerentia Oem van Wijn-gaerden. Hij werd 24 Augustus 1644 kanunnik der kerk van Oudmunster te Utrecht en als zoodanig vier jaar later tot een der geëligeerde Raden dier provincie gekozen. Vrouwe Anna Elizabeth overleed in 1652, na een huwelijk van slechts drie jaar. Vijf jaar later hertrouwde Gerard van Reede met eene nicht Agnes van Reede tot Drakesteyn, die hem overleefde. Hij overleed 11 September 1670, uit zijn eerste huwelijk een erfdochter Anna Elizabeth van Reede tot Nederhorst nalatende.

Deze dochter was 20 Augustus 1665 in het huwelijk getreden met Hendrik Jacob, baron van Tuyll van Serooskerke, een zoon van René, Heer van Stavenisse, Rijnhuizen, enz. en van Vrouwe Agnes van Reede tot Drakesteyn.

De heerlijkheid kwam dus weer in een nieuwe linie en door een familiebetrekking van den nieuwen heer bleef het kasteel, tijdens den inval der Franschen in 1672 voor het lot bespaard, dat zoovele trotsche kasteelen deed plunderen en verwoesten. Een neef van Hendrik Jacob, Godard Willem, stond in dat jaar aan het hoofd der commissie, welke met de „allerchristelijkste majesteit” over een verdrag kwam onderhandelen. De groote Condé was ingenomen met den baron, gaf een Sauvegarde voor het kasteel en was er zelfs ingekwartierd. Op het kasteel ligt in het archief nog de rekening van brandschatting met de handtekening van den beroemden veldmaarschalk, terwijl deze ook zijn geschilderd portret als blijk van hoogachting schonk.

Hendrik Jacob liet bij zijn dood in 1692 zijne bezittingen na aan zijn zoon Reynoud Gerard, kannunink van Sint-Jan te Utrecht, een van de acht geëligeerden, die het eerste lid van de

Maar we weten het. Het gaat komen ondanks dien bedrieg-
lijken schoonen dag, ondanks dien vreeslijken storm, het gaat
komen het heerlijke voorjaar.

Hoe beklagen wij buitenmensen dan de lieden in de stad.
Zeker, wij hebben ook met de stad te doen, velen gaan er

geregeld heen om de dagelijksche noodzakelijke werkzaamheden te verrichten, maar tegen het middagmaal, als de arme stads-menschen tusschen hun hooge, benauwde muren al half in het buitenhuis, maken nog een wandeling terwijl de avond valt en als de bel luidt voor het eten, zien we de zon rood achter de bosschen ondergaan. Iederen dag gaat die zon vroeger op en neemt wat later afscheid van ons. Als het een stillen nacht is, loopen we na tafel een wijle het huis uit; het is alsof een onweerstaandbare drang ons nog even naar buiten drijft om het heerlijke wonder van den vroegen voorjaarsnacht te zien. Waar de zon onderging, bleef nog wat rossig licht aan de kim, geheimzinnig fonkelen de diepe sterren, en Orion, eeuwig rustig beeld van schoonheid, stijgt omhoog. Het kan dan voorkomen, dat we door de kilheid van den avond weer binnenskamers gedreven, ons genoeglijk schikken rond het vuur, en, onder den indruk nog van het nachtgezicht, ondanks de bedrijvigheid der overige huisgenooten, gaan mijmeren over de nieuwe lente, die wij verwachten en die zich reeds zoo heerlijk heeft aangekondigd.

Wij denken aan den laten middag. De lucht vol zwermen vogels, die als beweeglijke zwarte wolken heen trekken boven ons hoofd, die zich nestelen een wijle in de hooge boomen van oude buitenplaatsen, en terwijl de lucht zich oranje kleurt, weer opdwarrelen met geruisch van duizenden vlerkjes. Een paar blijven er achter op de hoogste takken vol knoppen en kwetteren er lustig.

Wij zien in onze verbeelding de beukenhagen rond den moestuin groen schemeren onder de oude bruine bladeren, achter dien haag de vruchtboomen, daarboven de wolkelooze lucht en een reiger zwevend met kalnen statigen vleugelslag; wij hooren hoe de stugge droge Noord-Oostenwind dor loof ritselend langs de paden dwarrelen laten snuiven den geur van de verre heidebranden.

Aan een grooten zwaren kastanje-boom dikke glinsterende knoppen, een haan kraait, een hond blaft in de verte op een boerenerf, uit den schoorsteen van een huis, dat even boven de boomen uitsteekt, dwarrelt rechtstandig blauwe rook omhoog. En wij denken aan den vroegen zomer die de hitte brengt, de sport te water en te land, de velden bevolkt met spelers in wit flanel gekleed, de roeiers in slanke booten, de kalme vaart in een zeilboot op een plas of meer, de zomersche menigte vroolijk bij de paardenrennen: in ons verbeelden loopen we ver, ver den tijd vooruit, omvatten al de heerlijkheid van 't vroeger voorjaar en den lichten zomer.... tot dat een der huisgenooten onze verdieptheid opmerkt en met een kwinkslag de lachers op zijn zijde krijgt.

En de dagen, de weken gaan voorbij, de zon staat hoger elken dag. De Zuidenwind waait, er vaart nieuw leven door de wereld, het suist en gonst in de lucht, de blijde, rijke tijden zijn gekomen, gelukkig de mensch, die dan buiten leeft. H. v. B.

Vijanden van onze vruchtboomen.

ALS ge in de maanden Juni en Juli 's morgens door den boomgaard wandelt, dan zult ge zoo hier en daar tegen den stam een zwaren, loggen, plompen vlinder zien zitten, in kleur vrijwel overeenkomende met de schors. Het is de roode houtrupsvlinder (*Cossus ligniperda*). Maak hem onmiddellijk af, want hij zou u veel schade kunnen berokkenen.

„O,” zegt ge, „dat heeft den tijd nog. 't Duurt lang voor de zomermaand aanbreekt.” Toch vergist ge u, want *thans* reeds staat u de gelegenheid open zich voor zijn bezoek te behoeden. Ik wil u even de geschiedenis van dien vlinder en zijn kroost vertellen. Het wijfje legt met behulp van hare lange, stevige legboor hare eitjes in het *spint*. Zij doet het het liefst daar, waar zij spleten in de schors of wondeplekken vindt. Dat is voor haar het gemakkelijkst. Die eitjes zult ge niet licht opmerken, want zij deponceert ze ieder afzonderlijk, doch in groot aantal. Weldra verschijnen de jonge rupsen. Zij graven gangen, eerst in het spint, daarna in het diepere hout en ondermijnen het leven van den boom dermate, dat hij sterft of bij den minsten wind omwaait. Hare krachtige kaken en haar goed ontwikkeld spierstelsel. Lyonet toonde in haar lichaam 4041 spieren aan. komen de rups daarbij uit-

munten te stude. Bovendien maakt zij daarbij gebruik van een naar azijnzuur riekend, bijtend sap, dat zij u in het gelaat spuwt, als ge haar te dicht durft naderen. Dat de rupsen op die wijze gezamenlijk werkende een aardig net van tunnels kunnen maken, zal nog duidelijker worden, als ik er bij vertel, dat de rups een paar jaar minstens noodig heeft eer zij volwassen is. Daarna zoekt zij eene opening in den stam of maakt een nieuwe, waarin zij zich een cocon spint van draden en houtvezels. De pop ligt dan met den kop naar de opening gekeerd. Niet lang daarna verbreekt zij den cocon en komt als vlinder te voorschijn. Gelukkig hebben wij bij de verdelging trouwe bondgenooten in de spechten,

die menigen cocon verslinden. Ook de *Botrytis Bassiana*, een zwam, die in 't lichaam der rups parasiteert, helpt mede de vermenigvuldiging tegen te gaan. Uit deze korte levensgeschiedenis blijkt, dat wij ook nu, bij goed weer, krachtige maatregelen kunnen nemen om 't ontstaan der vlinders te beletten. Daarbij maken wij gebruik van de *Leinewebersche pap*, die wij op de volgende wijze kunnen laten bereiden. Twee en een half K.G. slechte tabak laat men 24 uur trekken op 30 L. warm water. Daarna de tabak goed uitpersen en er 30 L. runderbloed bijvoegen. Vervolgens wordt een hoeveelheid zuivere rundermest met kalkwater tot een pap geroerd en onder aanhoudend roeren bij ons eerste mengsel gevoegd. Na eenige dagen gegist te hebben, smeert men deze pap met een kwast op den stam. Zij verhardt dan tot een dikke lederachtige korst, waardoor de vlinder verhinderd wordt zich naar buiten te werken en het wijfje de gelegenheid mist hare eitjes in het spint te verbergen. De *Leinewebersche pap* is onschadelijk voor den stam en helpt ons bij de bestrijding van alle insecten, die 't beproeven mochten zich in te boren.

Zie eens even aan den benedenkant, en wel aan de beschutte zijde, van de dikste takken uwer vruchtboomen! Vindt gij daar geen stukje zwam? Licht nu even het dekseltje op en dan vindt ge daaronder eenige honderden korreltjes. 't Zijn de eitjes van den *Plakker*, *Stamuil* of den *Zwamvlinder*. Schraap ze van den boom en vernietig ze, door ze te verbranden of te bewerken met een kwastje benzine. Doet ge 't niet, dan zullen ze overwinteren, en in 't voorjaar tal van rupsjes 't leven schenken, die de bladeren en knoppen van uwe boomen vreten. In Juli, als ze volgroeid zijn, verpoppen zij zich en in Augustus zal het trage wijfje, dat bij dag tegen den stam zit, opnieuw hare eitjes tegen den boom plakken en met de bruine haren van haar achterlijf bedekken. We begrijpen nu, hoe deze vlinder aan zijn naam komt. Ofschoon het

bij de vlinders niet gemakkelijk is de mannetjes van de vrouwtjes te onderscheiden, valt dit bij den *Plakker* niet zoo heel moeilijk. Vooreerst is de man kleiner dan de vrouw. Dit is trouwens een bijna zeker kenmerk bij alle vlinders. Doch we hebben nog meer onderscheidingsteekenen. Het mannetje is slanker en bezit sterk gekamde sprieten. De voorvleugels zijn donkerbruin, de achtervleugels bruineel. Het wijfje is plomp, het achterlijf met bruin-grijze haren bedekt. Het heeft vuilwitte vleugels met zwartbruine vlekken, die gelijken op een A-vormig lijntje met een stip er boven,

overeenkomende met de Hebreeuwsche letter *resj*, waarom de vlinder ook wel *Resjvlinder* genoemd wordt. Hoe regelmatig en fraai is bijgaand vlindertje getekend! De vleugels sneeuw wit met vele zwarte vlekken. Op de voorvleugels twee banden uit stipfels gevormd, en gescheiden door een gele streep. Het is de vlinder van de *bessenspanrups*, ook wel *pannekoek met krenten* of *harlekijn* geheeten. De rups is een plaag voor den bessenkweker in den Ban-

gert en elders. Misschien treft ge haar ook wel eens in uw besentuin aan. Als zij er is, dan vindt ge haar onder afgevallen bladeren en vuil, waar zij op 't oogenblik den winter doorbrengt. Met 't voorjaar komt zij weer voor den dag, beklimt aalbessen- en kruisbessenstruiken, ja, zelfs frambozen, pruimen en abrikozen, die zij berooft van de bladeren, ja, vaak zelfs van de bloemen. Zijn de rupsen volwassen, dan spinnen zij zich in op een blad of een tak, en komen in Juli of Augustus als vlinders te voorschijn, wanneer gij ze 's avonds in den besentuin ziet rondvliegen. Kort na 't leggen der eieren sterven zij. Vindt ge nu rupsjes, dood ze, en handel desgelijks met vlinders, poppen en eitjes, die u in handen vallen.

P. FRANSSEN Jz.

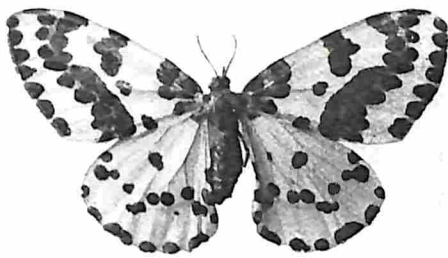

Foto P. Egmond.

VLINDER VAN DE BESSENSPANRUPS.

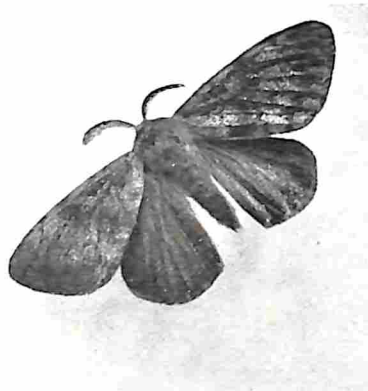

Foto P. Egmond. ROODE HOUTRUPSVLINDER.

Foto P. Egmond. Vrouwje.

PLAKKER.

Mannetje.

EEN TROEP WILDE ZWIJNEN.

HET WILDE ZWIJN.

HET wilde zwijn is het dier, dat het best gewapend is om zich in een gevecht, hetzij met den mensch, hetzij met eenig dier, te verdedigen. Noch de leeuw, noch de luipaard kunnen den mensch onmiddellijk dooden: zij verscheuren het vleesch en bijten er gretig in, terwijl het wilde zwijn hem dood ter aarde werpt, als hadde het een dolksteek toegebracht. Het is een trotsch, fier en zeer gevaarlijk beest. Ik heb er vreeselijk kwaadaardige gezien, en was getuige van een aanval, die een scheurwond toebracht, van de knie tot aan de borst. Het ongelukkige slachtoffer bezweek onmiddellijk onder de woestheid van het monster, dat voortging hem woedend te stooten. De paartijd van het wilde zwijn vangt tegen Sint-Adrianus aan en viert gedurende drie weken haar hoogtij.

Wanneer zij gejaagd worden, verwijlen zij tot het uiterste in den zwijnenpoel, uit trots, zegt men; daarna storten zij op honden en menschen af; maar wanneer zij verhit en opgewonden zijn, vallen zij aan op alles wat zij ontmoeten.

Het wilde zwijn trekt zich in het dichtste van de wouden terug en vlucht meestal in het struikgewas, om, gebruik makend van

zijn aangeboren eigenschappen, zich verdekt op te stellen. Een volwassen wild zwijn zorgt er wel voor een grooten voorsprong op de honden die het jagen te behouden en zoo hij er in slaagt terrein te winnen, zal hij zich wel weten te redden, ten minste wanneer hij niet door versche koppels wordt achtervolgd, want hij houdt best een jacht van den ochtend tot den avond uit. Zeker wanneer hij twee jaren oud is en tegen zijn derde jaar loopt.

De wilde zwijnen bezitten vier groote tanden, twee boven en twee onder, zonder daarbij de kleinere, die zijn als die van het gewone varken, te rekenen. Die bovenste dienen om de onderste te scherpen en te slijpen. Deze laatste zijn de wapenen van het wilde zwijn. De boven-

tanden dragen den naam van slag tanden. Wanneer de mannetjes bezig zijn zich tot het uiterste te verdedigen, hoort men hen altijd de slag tanden tegen de onderste tanden slaan om ze goed aan te zetten.

Het opgejaagde wilde zwijn zoekt bij voorkeur kleine slijkpoelen op om zich in den modder te wentelen; vooral wanneer het gewond is.

Een tweejarig en zelfs een driejarig zwijn is gevaarlijker en loopt sneller en langer dan een eenjarig zwijn. Een oud wild zwijn valt gemakkelijker te dooden, want zijn trots en zijn zwaarte verhinderen hem snel te loopen. Daarom stort hij zich eerder op den mensch, maar met minder behendigheid dan het jonge wilde zwijn.

Zijn gehoor is heel scherp en wanneer hij achtervolgd wordt en het dichte struikgewas gaat verlaten, om zich onder het hooge geboomte te begeven, of op een open plaats te belanden, begint hij met stil te staan. Dan steekt hij zijn kop naar buiten en inspecteert, naar links en naar rechts, met oogen en neus speurend om poolshoogte te nemen. Bij het minste gevaar voor zijne veiligheid maakt hij rechtsomkeer en voor niets ter wereld zou hij zich dan buiten zijne schuilplaats wagen, al werd hij ook nog zoo nagezet.

Het maakt in zijn vlucht van weinig listen gebruik: zoodra hij stil wil staan, valt hij op de menschen en de honden aan. Hij jammert of schreeuwt niet, wanneer hij getroffen is, maar bestormt zijn achtervolgers knorrend en dreigend zoolang hij zich nog kan verdedigen. Slechts heel enkele wilde zwijnen schreeuwen of huilen voor zij sterven. Nimmer brengt men ze naar het tableaur om ze te keuren, evenals het hert en andere beesten van dat soort.

Zelden bereikt het wilde zwijn den leeftijd van twintig jaren. Nooit verliest het zijne slag tanden.

„IN HET DICHTST VAN HET WOOD TERUGGETROKKEN."

„EEN GEVALLEN GROOTHEID”.

of het moest door een ongeluk geschieden. Hun vleesch en vet smaken even goed als dat van de gewone varkens.

Eenige liefhebbers beweren den leeftijd van het wilde zwijn te kunnen opmaken uit de voorpooten, waarin even zoovele kuiltjes als jaren van het zwijn. Hiervoor kan ik echter niet instaan.

De zeugen kunnen tweemaal drachtig zijn en drie maanden na het tweede jaar verjagen zij de everzwijntjes van de eerste dracht. Trouwens hun gedrag is precies als dat van de gewone zeugen.

Als zij drittig zijn, stormen zij op de menschen los, evenals op de honden en de overige dieren, precies zooals de mannetjes, en wanneer zij een man tegen den grond werpen, houden zij langer vol dan een mannetje het zou doen. Zonder hem evenwel zulke gevaarlijke verwondingen aan te kunnen brengen, bijten en stooten zij heftig.

De mannelijke en vrouwelijke wilde zwijnen wentelen zich graag in de modderpoelen en plassen der bosschen bij het heen en weer gaan naar de plaatsen waar zij grazen en slijpen vaak hun slag-tanden aan de boomen, waartegen zij zich ook met welbehagen aanwrijven.

H. SYLVAIN.

BIJ DE MIEREN.

(Vervolg).

HET gebeurde wel dat terwijl de mieren van een groep slapen, er weer anderen aan het werk waren, en deze stapten dan maar door en over de slaapsters heen, somtijds op ruwe wijze tegen haar aanstootend. Dan voegden zich er ook wel nieuwe mieren bij zoo'n troepje en in haar vuur om dicht bij de warmte te komen, duwden zij haar slaperige kameraden op zij. Mieren die in de gangen aan het werk waren, lieten soms de pakjes, die zij droegen, vallen, wrongen zich tusschen een troep slapers in en vielen weldra in diepen slaap. Deze ruwe behandeling ondergingen zij onveranderlijk goedgezind, ook gedurende de waak- en werkuren. Dit feit dient vermeld te worden om een idee te geven van de mierenbeminnelijkheid, daar deze omstandigheden — tenminste van het standpunt van hooger-ontwikkelde dieren uit gezien — wel bijzonder op het humeur moeten werken. Natuurlijk werden er toch een paar slaapsters verstoord. Die verschoven dan een weinig, of schuierden zich een beetje op en hervatten dan haar dutje, tenzij zij zich zeer vergenoegd toonden. In dat geval strekten

vollen grond strooit men ze in Maart uit, bij eene kleine hoeveelheid tegelijk, anders wordt zij licht voos en bitter. In de droge radijs gebruiken. De „Lange Roode" en „Lange Witte" of „Ijskegel" is hiervoor bijzonder geschikt. De „aardvloer" is voor de radijs een geduchte vijand, waartegen men zich wapenen moet. Bemerkt men ze, dan is het probaat 's morgens in de vroege de planten met een weinig tabaksstof, houtasch of roet te bestrooien. Ook zaait men tusschen de radijs wel tuinkers, waarop de aardvloeren even verlekend zijn als sommige menschen. Zij laten dan de radijs met rust en vallen op de tuinkers aan, waarvan men ze kan wegvangen, door er een met teer bestreken plankje boven te houden.

P. FRANSSEN Jz.

* * *

HET ZAAIEN VAN RADIJS.

De tijd is weer daar, dat wij de radijs gaan zaaien en hoe gemakkelijk velen deze cultuur ook vinden, toch hangt er veel van af, hoe wij den grond bewerken waaraan wij straks het zaad toevertrouwen. Niettegenstaande de radijs op alle gronden groeit, is het zeer van belang van welk gehalte de te verwachten knolletjes zijn. Bij het zaaien onder glas wordt grootendeels blaadaarde gebruikt en om ze nog wat te forceeren ook nog paardemest, doch men zorge dan vooral de aardlaag minstens met 1/3 zuiver zand te vermengen. De al te sterke humuslaag in een broeibak is oorzaak, dat de radijs te welig in het loof groeit, ten koste van de knolletjes, ook wat het gehalte betreft. Men zal bevinden, dat de smaak flauw en voos is, terwijl door toevoeging van een zuiver zandmengsel, de radijs daaraan juist haren pittigen, pikanten smaak ontleent, waarom het bij den liefhebber te doen is. Op zware gronden buiten uitgezaaid, is een vermenging van zuiver zand eveneens een eerste vereischte. De groei van van het loof wordt dan getemperd, terwijl de radijs zelf beter ontwikkelt; echte radijs moet men kunnen plukken, wanneer het loof slechts 4 à 5 blaadjes bezit. Wanneer men niet te dicht zaait en men bij de keuze van soorten op let, dan zal men ervaren, dat de in bovengenoemd grondmengsel gekweekte radijs, van eerste kwaliteit is, vooral wanneer de te gebruiken mest goed verteerd en vrij diep ondergewerkt is.

M. L.

BEGONIA'S.

I. KNOLBEGONIA'S.

ONDER de meest populaire bloem- en bladplanten, nemen de *Begonia's* zeker een eerste plaats in. Geen tuin is er, groot of klein, of men vindt er *Begonia's*; geen serre, of men treft er *Bladbegonia's* aan, geen plantenkas of meerdere soorten van dit geslacht vinden er een plaats. Wonder is dit zeker niet, daar er slechts weinig planten zijn, die zoo gemakkelijk groeien, en die buiten uitgeplant zoo bijzonder rijk bloeien. Bijna overal kan men ze planten en juist daarom zijn zij voor tuinen zoo bij uitstek geschikt, terwijl men er dikwijls in serres, ja zelfs in kamers exemplaren van aantreft, die iedereen verwonderd doen staan en die het sprekend bewijs leveren hoeveel genot zij kunnen opleveren, wanneer men slechts een weinig van haar eischen op de hoogte is.

Men kan de *Begonia's* in drie groepen verdeelen, n.l. in *Knolbegonia's*, in *Stengelbegonia's* en in *Bladbegonia's*. Laat mij er dadelijk bijvoegen, dat dit geenszins een wetenschappelijke indeeling is, doch eene, die berust en op het voorkomen en op het gebruik, dat van de verschillende soorten gemaakt wordt. Waar nu ieder dezer soorten haar afzonderlijke behandeling vereischt en ook haar bijzondere geschiedenis heeft, daar stel ik mij voor elke groep op zich zelf te bespreken, te meer, daar ieder voor andere doeleinden kan gebruikt worden. Ik wil dan beginnen met die groep, waarvan de cultuur op dit oogenblik bijzonder de aandacht gaat vragen, n.l. met de z.g.n. *Knolbegonia's*. De *Knolbegonia* wordt wel eens aangeduid met de wetenschap-

pelijke naam *Begonia tuberosa* en toch is dit verkeerd, daar een dergelijke soort niet bestaat. Een mooier bewijs van hetgeen de tegenwoordige kweeker en door kruisbevruchting en door keuze kan verkrijgen, is wel moeilijk denkbaar. Een dertig jaar geleden was deze *Begonia* totaal onbekend, ingevoerd is zij ook niet, doch zij is om zoo te zeggen gemaakt; gemaakt door kweekers, die een goed oog hadden op de eischen, die aan een populaire bloemplant moeten worden gesteld. Tusschen 1864 en 1867 werden een drietal soorten in Engeland uit Bolivia en Peru ingevoerd, n.l. de *Begonia boliviensis*, *Beg. Pearcei* en *Beg. Veitchii*, die als de stamouders der hedendaagsche *Knolbegonia's* moeten worden beschouwd. Het was de bekende Engelsche firma James Veitch & Sons, te Chelsea, die zich aanvankelijk voor de cultuur dezer planten interesseerde en de bekende Seden komt de eer toe de eerste dezer planten te hebben gewonnen. Spoedig begonnen ook de Engelsche firma's Henderson & Bull dit voorbeeld te volgen en later was het vooral de bekende Heer Cannell, die veel prachtige soorten wist te winnen. Na de Engelsche komt vooral de Fransche en Belgische kweekers de eer toe, veel in deze planten te hebben gewerkt, terwijl ook hier te lande zeer verdienstelijke verscheidenheden door verschillende kweekers werden verkregen.

Zooals ik reeds zeide, zijn de *Knolbegonia's* bloemplanten bij uitnemendheid en ontleenen zij dan ook uitsluitend haar verdienste aan haar bloemen. De meeste der tegenwoordige variëteiten zijn gedrongen, zij bezitten een korte, vleeschige stengel, die enkele vrij groote bladeren draagt, welke een lengte van 15 à 20 en een breedte van 10 à 15 cM. kunnen bereiken. Die bladeren hebben de eigenaardigheid scheef hartvormig te zijn, een bladvorm die onder de planten slechts weinig wordt aangetroffen. In de oksels der bladeren ontwikkelen zich de bloemstengels, die ieder van twee tot vier bloemen dragen, welke tegenwoordig een afmeting van 10 tot 12 cM. kunnen bereiken. De bloemen bezitten een bloemdek van vier bladeren en zoowel in vorm en kleur komen de buitenste twee tegenwoordig met de twee binnenste volkomen overeen. Een goed gevormde *Begoniabloem* moet dan ook zuiver rond zijn. In het midden bevinden zich hetzij de meeldraden, hetzij de stamper. De *Begonia's* zijn toch z.g.n. éénslachtig, éénhuizig, d.w.z. dat zij bloemen voortbrengen, waarvan de een uitsluitend meeldraden bevat en die dus mannelijk is, terwijl de andere een zeer vreemd gevormde stempel vertoont, zoodat deze bloem vrouwelijk wordt genoemd. De laatste bloem kan men daarenboven nog herkennen aan een meestal vrij groot gevleugeld vruchtbeginsel, dat zich onder de bloemkroon bevindt. Beiden, zoowel mannelijke als vrouwelijke bloemen, worden op éénzelfde plant gevonden. Zoo is de vorm van een z.g.n. enkele *Begonia*, want er zijn ook zeer fraaie dubbele verscheidenheden bekend, zooals aan de nevenstaande afbeelding duidelijk is te zien. De dubbele *Begonia's* vormen, als zij goed zijn, volkomen gesloten bloemen, die nu eens aan een *Camelia*, dan weder aan een *Pioen* of een *Stokroos* doen denken en die in vele opzichten als volmaakte bloemen zouden beschouwd kunnen worden, wanneer zij niet een groot bezwaar hadden, n.l. dat niet alle bloemen aan één plant dubbel worden. De vrouwelijke bloemen toch blijven enkel en doen gewoonlijk in vorm en dikwijls ook in kleur voor de mannelijke onder. In den regel treft men dan ook op één bloemstengel één dubbele en twee enkele bloemen, wat het effect wel wat bederft. In

de laatste jaren zijn er ook van de enkel bloemige weder tal van vormen bekend geworden; zoo bestaan er gefranjete vormen, waarvan de bloembladeren aan de randen diep zijn ingesneden, gekamde of z.g.n. *cristata* vormen, waarbij zich op de bloemdekbladeren een vreemd gevormde kam vormt en de duplexvorm, waarbij het aantal bloembladeren zich verdubbeld heeft. Een vorm, die men gaandeweg ook meer en meer ziet en die door haar bloemrijkheid vooral voor vakken aanbeveling verdient, brengt talrijke kleinere bloempjes op één bloemstengel voort. De kleur der *Begonia*-bloemen is zeer uiteenlopend. Alle tinten tusschen donker scharlakenrood, schitterend goudgeel en

ENKELE KNOLBEGONIA.

sneeuwwit worden bij haar aangetroffen. De fijnste tinten zoowel als de schreeuwendste kleuren worden er onder gevonden. Goed spreken doen de kleuren der bloemen bijna allen, vandaar dat zij voor bloemvakken zoo goed geschikt zijn.

Zooals ik reeds opmerkte, is de cultuur der *Knolbegonia's* tamelijk eenvoudig. Een gewoon liefhebber doet het best in het voorjaar bij een vertrouwde firma jonge knollen te koopen. Nooit late hij zich echter verleiden om in te gaan op de goedkoopste aanbiedingen, die in de dagbladen wel voorkomen en daardoor voor veel te hoogen prijs het uitschot te koopen, dat een degelijk handelaar niet eens zou willen leveren. De knollen, die men dan in de eerste helft van Maart ontvangt, zijn gewoonlijk niet groot, doch dat is geenszins een vereischte. Na ontvangst moeten zij niet te lang meer droog gehouden worden, het best legt men ze dan dadelijk onder de stelling van een warme kas, waar zij uit den aard der zaak ook voldoende vochtig blijven. Bezit men geen kas, dan doet men het best ze op te potten, waartoe een voedzamen doch niet al te zwaren grond wordt gebruikt en in een warmen of op zijn minst vorstvrijen bak in te graven. In het eerste geval zullen de knollen spoedig gaan uitloopen en zijn de scheuten ± 5 cM. lang, dan worden zij opgepot en eveneens in een bak gegraven. Die in een kouden bak staan zullen heel wat langer werk hebben, voordat zij gaan uitloopen en in den beginne moet hij dan ook

goed gesloten gehouden en des nachts gedekt worden om er zooveel mogelijk warmte in te krijgen. Beginnen de dagen warmer te worden en zijn de knollen gaandeweg uitge-loopen, dan kan de bak bij goed weer een weinig gelucht worden en naarmate het jaargetijde vordert, kan meer lucht gegeven worden, totdat ten slotte de ramen geheel verwijderd worden. Begin Juni kan men ze dan op de voor haar bestemde vakken uitplanten. Deze moeten van te voren goed gespuit en rijkelijk, bij voorkeur met oudekoemest, gemest zijn. Het uitplanten moet bij voorkeur op een regenachtigen dag geschieden en wordt het weer kort, nadat men het deed, helder, dan is het verstandig het vak de eerste dagen wat te schermen, daar de pas uitgeplante *Begonia's* nogal

gevoelig voor de zon zijn. Dat zijn zij trouwens altijd, waarom een op het Westen, of half beschaduwde gelegen vak, verre de voorkeur verdient boven een dat vlak op het Zuiden of het Oosten ligt. Een in de barre zon liggend vak is voor *Begonia's* niet aan te bevelen. Eenmaal uitgeplant, eischen zij niet veel zorg meer. Is het weer warm en droog, dan kan men ze begieten, door met de hand geulen om de planten te maken en die bij voorkeur des avonds met water te vullen. Einde Juli of begin Augustus zullen de eerste bloemen zich vertoonen en half Augustus begint het vak in vollen bloei te prijken om tot het invallen van de vorst een sieraad te zijn voor den tuin. Met de eerste nachtvorst de beste is het echter met de *Begonia's* gedaan en een vak, dat de eene dag nog prachtig staat, kan de volgende geheel vernield zijn. Beter is het echter het zoover niet te laten komen, doch de knollen voor den vorst op te nemen. Hiertoe worden zij eenige cM. boven den grond afgesneden, voorzichtig er uit genomen, waarna de knollen op een koele, droge, doch vooral vorstvrije plaats worden overwinterd.

Het volgende jaar kan men met de oude knollen precies op dezelfde wijze handelen en enkele jaren achtereen kan men van deze planten plezier hebben. Na een jaar of vier doet men echter beter weder eens jonge knollen te koopen wijl te oude nooit zulke mooie groote bloemen voortbrengen als de jongeren.

Het voortkweken der *Knolbegonia's* geschiedt door stekken en door zaaien. De eerste methode is noodig, wanneer men bepaalde verscheidenheden, vooral dubbelen, zuiver wil vernieuwvuldigen. Door middel van zaden is dit toch zoo goed als onmogelijk, daar de bloemen der zaadplanten in de meeste gevallen sterk afwijken van die der ouders.

Om stekken te krijgen, brengt men oude knollen einde Ja-

nuari of begin Februari op bodemwarmte, waardoor zij vrij spoedig uitloopen. Hebben de scheuten een lengte van 5—10 cM. bereikt, dan worden zij afgesneden en onmiddellijk in zand gestoken, bij voorkeur onder glas. De stekken wortelen zeer gemakkelijk, worden daarna opgepot en zoolang warm gehouden totdat zij weer goed aan den groei zijn, waarna zij in een bak overgebracht en gaandeweg afgehard wordt.

De aldus verkregen planten zijn volkomen zuiver, doch deze methode heeft tegen, dat men slechts een gering getal van iedere variëteit kweken kan. Wil men de *Begonia's* in grooter getalen voortkweken, dan moet men tot zaaien zijn toevlucht nemen. Goed zaad is bij iederen vertrouwden zaadhandelaar verkrijgbaar. Het zaad is zeer fijn en dus is het geraden het met wat goed droog zand te vermengen, waardoor het te dicht opeen zaaien voorkomen wordt. Als grond gebruikt men het best fijn gezifted boschgrond, vermengd met wat zand. Voor de zindelijkheid en vooral om schimmelen te voorkomen, doet men verstandig steenen zaadtesten te gebruiken. Hierin brengt men een goede drainage, vult ze met het grondmengsel, dat matig vochtig wordt gespoten, waarop het zaad wordt uitgezaaid. *Begonia* zaden zijn zoo fijn, dat zij niet gedekt mogen worden. De zaden zullen in korten tijd kiemen, en zoodra de twee eerste zaadlobben ontplooid zijn, moeten de plantjes in hetzelfde grondmengsel verspeend worden op een onder-

lingen afstand van $1\frac{1}{2}$ cM. Wacht men met het repiqueeren te lang, dan bestaat er groot gevaar, dat er z.g. rotplekken in het zaaisel ontstaan. Eerst valt dan één plantje verrot om, reeds den volgende dag is een plek van meer dan 2 cM. verloren en na enkele dagen blijven er van het zaaisel slechts enkele planten over. Groeien de verspeende plantjes goed door, en hebben zij blaadjes van ± 1 cM. grootte, dan kan men ze nogmaals verspenen of wel ieder afzonderlijk in potjes van ± 10 cM. wijdte planten. Het best gebruikt men hiertoe een mengsel van boschgrond met bakaarde en zand. De eerste tijd moet men vooral op het gieten passen en zorgen, dat er geen water tusschen de jonge blaadjes blijft hangen, daar zij dan licht tot rotting overgaan.

Zijn de jonge plantjes sterk genoeg, dan kan men ze in een bak zetten en gaandeweg afharderen, waarna zij begin Juni op de voor haar bestemde vakken kunnen uitgeplant worden, waar zij het eerste jaar nog aardig zullen bloeien. Van met zaden gekweekte *Begonia's* krijgt men planten in allerhande kleuren, en het hangt van de kwaliteit van het zaad af, of men fraaiere of minder mooie variëteiten zal hebben.

Het uit zaad kweken van *Knolbegonia's* is een heel aardig werk voor hen, die over een verwarmde serre (geen plantenkas) en een bak kunnen beschikken. Met eenige zorg kan men dan zeer goed zelf de benodigde planten kweken, die ongetwijfeld heel wat voldoening zullen geven.

Voor hen, die er prijs op stellen om bepaalde verscheidenheden te kweken noemen wij de onderstaanden, die in alle opzichten aanbevelenswaardig zijn:

ENKELE KNOLBEGONIA'S.

Golden Chain, donker citroengeel.

Semiramis, melkweit met rose onboord.

Czar Peter, donker karmijnrood.

Alsace, sneeuwwit.

Mme Alfred Herlé, bleek sattraangeel, met zalmkleurig rose omzoomd.

Le Gaulois, goudkleur met mahoniebruin overtoegen.

DUBBELE KNOLBEGONIA'S.

Prosperite, zwavelgeel, groote bloem.

Mary Gray, zuiver wit.

Rose triumpante, rose.

Boule Aurora, goud bronsgeel.

Frans Hals, oranje.

Non such, zalmkleurig.

DUBBELE KNOLBEGONIA.